

Prediking over Psalm 91 vers 1 en 2

'Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zal tot den HEERE zeggen: Mijn Toevlucht en mijn Burg! mijn God, op Welken ik vertrouw!'

Wanneer wij een christen helemaal zouden willen leren kennen, dan zouden wij hem niet alleen moeten waarnemen in datgene wat hij zegt en wat hij doet, maar dan zouden wij vooral op de hoogte moeten zijn (maar daarin hebben wij ons met tere eerbied terug te trekken) met zijn verborgen omgang met God: Hoe is zijn gesprek met God? En dat vinden wij nu juist in het boek der Psalmen. Daar kijken wij de kinderen Gods in het hart. Daar spreken zij met God, daar spreekt God tot hen. Daar leggen zij hun dankzeggingen, hun smeekgebeden, voorbiddingen, maar ook de klaagliederen; daar leggen zij alle dingen neer voor het aangezicht van God en niet te vergeten in de lofprijzing zelf.

Zo is het ook met Psalm 90, die wel eens de psalm van de vergankelijkheid, de begrafenispsalm, de oudejaarsavondpsalm wordt genoemd, hoewel die van al de dagen van ons leven geldt. Psalm 90 is toch van een wat andere toonaard dan Psalm 91. In Psalm 90 overheerst de vergankelijkheid en de broosheid van de mens. De drukkende last van de toorn van God in de woestijn, ook al vinden we er ongetwijfeld een geloofsbelijdenis: 'HEERE! Gij zijt ons geweest een Toevlucht van geslacht tot geslacht.' In Psalm 91 is dat alles ook wel voorhanden, maar het is gezet op een andere toonhoogte. Het begint met de belijdenis: 'Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zal tot den HEERE zeggen: Mijn toevlucht en mijn Burg! mijn God, op Welken ik vertrouw!' En toch is Psalm 91 geen wereldvreemd lied in die zin dat we met onze benen boven luchten en wolken zweven, maar het is een psalm midden in de barre en rauwe realiteit van elke dag. Een psalm waarin gesproken wordt over een strik van de vogelvanger, van een zeer verderfelijke pestilentie, van de schrik des nachts, de pijl die overdag heenvliegt en treft en van het verderf dat in de middag verwoest. Dat is de achtergrond en de ondergrond. Juist vanuit deze baarlijke werkelijkheid, waarin het er zo rauw aan toe gaat, waarin de psalmist omgeven is door gevaren zonder getal, spreekt hij uit dat God zijn toevlucht is.

Dat is geen vlucht uit deze werkelijkheid in die zin dat ze wordt genegeerd en ontkend, maar dat is een vlucht in de enige werkelijkheid van God. Daar hebben we het meer over gehad. Onze werkelijkheid is waarneembaar, zintuiglijk, zeer bedrieglijk en voorbijgaand. Een christen die midden in deze baarlijke werkelijkheid staat en zijn toevlucht neemt in God, is niet een mens die een wissel op de eeuwigheid trekt. Vaak wordt smalend en snerend opgemerkt, dat christenen mensen zouden zijn die maar zo'n beetje wegvluchten en het leven niet aankunnen en niet aan willen; maar dat alles is vuil gelaster omdat de enige werkelijkheid, de enige Reële die bestaat God is en Zijn Woord en Zijn Heilige Geest.

En in die werkelijkheid vlucht de psalmist midden in de gevaren. Hij heeft er kennis mee gemaakt. En nu wordt dat allemaal opgesomd. U hebt het gelezen en toch worden die gevaren betrekkelijk gemaakt. Waarom? Uit een ongegrond optimisme, uit een oppervlakkigheid van: laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij wellicht? O nee, maar ze worden betrekkelijk gemaakt omdat God zo groot voor hem is geworden. Daarin kunnen wij ons direct zelf beproeven. Hoe groot is God voor ons en hoe groot nemen wij de gevaren waar die ons bedreigen? Een christen is niet te vergelijken met iemand die het hoofd maar in het zand steekt; integendeel, alles wordt onder ogen gezien: nuchter, diep, de volle verschrikkingen daarvan op zich laten inwerkend. Tegelijkertijd kunnen deze gevaren niet het laatste woord hebben. Want het is maar de vraag hoe groot uw en mijn God is, ook voor een nieuw jaar. Hoe groot is God in onze zielsgesteldheid op nieuwjaarsdag?

We hoeven elkander niets te verbergen, er kan in een jaar alles gebeuren, teveel om op te sommen. Zoals dat in andere jaren achter ons gelegen heeft en achter ons ligt, zo kan het ook in het jaar zijn dat voor ons ligt. Dat hoeven wij niet te verbergen. Het is echter maar de vraag wat heeft de overhand? Onze zorgen, onze angsten, onze moeiten, ons leed, onze verlorenheid of hebben wij een God die Zijn zorg over ons uitspreid dat we zeggen: Heere God, ze zijn er allemaal, maar U bent er boven alles. Het is een goed begin als we zo mogen beginnen. Niets verbergen, of nergens oppervlakkig overheen stappen, zeker niet over de bekering tot God en het geloof in Christus! En tegelijkertijd mogen we weten: 'die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen'. Want een schuilplaats hebben wij nodig, dat is duidelijk! Soms al tegen allerlei gevaren: regen, sneeuw, hagel, onweer, bliksem, oorlogsgevaar. Denk maar aan de oorlog die we hebben meegemaakt en een volgende die wellicht voor de deur staat. Vredestijd wordt meestal weer zo een tijd waarin wij de volgende en veel grotere gevaren gaan overdenken en mensen gaan onder de grond leven, heel diep onder de grond om mogelijk tegen atoomaanvallen bewaard te blijven.

Een schuilplaats hebben wij nodig! Tegen de brandende toorn Gods over de zonde van ons leven en van de kerk en van ons volk en van ons vorstenhuis. Nu wordt hier gesproken van de schuilplaats des Allerhoogsten. Een mooie naam: Allerhoogste! Daar kan niemand dus bij. Het wil zeggen dat niemand boven God staat! Ja, dat de Heere God om zich heen kan zien en dat er niemand is. De Allerhoogste is een zeer grote troost voor de kerk Gods, maar ook een waarschuwing aan zijn vijanden! Want zo wordt het ook mede hier bedoeld: dat die schuilplaats des Allerhoogsten is als een koepel die over zijn volk, die over zijn kerk heen gaat. Wat is Hij groot. God is alleen, God is enig. God is onherhaalbaar. Zijn God-zijn is uniek, zijn Heere-zijn is dat Hij zijn daden toont in het verbond, in zijn verkiezing, in zijn trouw en in zijn beloften. De schuilplaats des Allerhoogsten is een schuilplaats die aan te bevelen is! Want het is een schuilplaats tegen de dag van het kwaad. En voordat wij in die schuilplaats zijn, heeft God ons uit onze noodschuilplaatsen gebombardeed. Daar heeft Hij ons op het vlakke veld van de Godsontmoeting gebracht. Dan heeft Hij ons laten zien dat heel onze afkomst ons heden niet deugt. Dat alles wat wij gebruiken om God van het lijf te houden en ons bouwen van bomvrije schuilkelders, voor Hem als doorzichtig glas zijn. Want wie zal de ogen des Heeren ontlopen? Vandaar dat oog in oog staan met God, ook op de nieuwjaarsmorgen. Vandaar dat al onze listen en streken en achterbaksheden en al de diepten en naden van ons hart voor Hem als een opengeslagen boek zijn.

Voordat wij in die schuilplaats des Allerhoogsten zijn, dwalen wij in de wildernis van onze zonden en van onze vervloeking. Maar wat groot is het wanneer we dan God nodig krijgen in dat vlakke veld waar wij onze nood voor God uitklagen. Altijd opnieuw, maar zeker een keer voor het eerst. En wat is het eeuwig groot dat God zegt: wie mijn Naam aanroept, die zal zalig worden. Ook vandaag. Wat eeuwig groot wanneer Hij, terwijl onze lippen gebarsten zijn van dorst en wij bijna bezwijken, ons die tussentredende Borg en Zaligmaker, die dierbare Heere Jezus Christus voor ogen stelt. Wat groot dat Hij ook vandaag uit het Evangelie omhoog rijst, om mensen de weg te wijzen als een vuurbaak in de duisternis. Wat groot wanneer wij bij Hem bedekking en verberging vinden in de vergeving der zonden door het bloed van Christus. Want het gevoel van de toorn van God wordt alleen weggenomen door de vergeving der zonden.

Nu staat hier niet: die in de schuilplaats des Allerhoogsten komt. Dat wordt ook bedoeld. Maar er staat: 'Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten'; je zou ook kunnen vertalen: die in de schuilplaats van de Allerhoogste woont. Wees mij een rots, zegt een psalmist, om in te wonen, om gedurig daarin te gaan. Prachtig woord: wees mij een rots om in te wonen. Onze woning in die rots, in die schuilplaats, in God zelf. Een schuilplaats om gedurig in te gaan.

We zagen het: het leven is een damp, de dood wenkt ieder uur, de redding van de eeuwige dood is de meest noodzakelijke zaak van het leven. Is die schuilplaats door ons ontdekt? Zijn we erin gegaan? En legeren wij daar, wonen wij daar? Gaan we er gedurig in, door die geloofsingang, in die Middelaar in die Zaligmaker? Wat een genade wanneer we naakt voor God terechtkomen. Arm, moede en naakt, tot een God die zalig maakt. In de kribbe, aan het kruis, bij de opstanding, in de hemelvaart. En wat een eeuwige liefde dat God voor vijanden een schuilplaats heeft gemaakt, in zich zelf. Wat een eeuwige liefde van de Vader, wat een overgave van de Zoon, wat een bediening van de Heilige Geest ligt daarachter en daarin in dat wonen, in dat schuilen!

Waar woont u? Er staat hier: 'Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten', (dat is de nacht doorbrengen), 'in de schaduw des Almachtigen. 'Vernachten': dat is rusten, door de duisternis omgeven zijn. En die bescherming van God is daarin is zo zonneklaar. Want als we slapen kunnen wij niet waken, dat is duidelijk. Maar de wachter Israëls sluimert en slaapt niet. Er gaat nooit een oog van Hem dicht. Hij is altijd wakker over zijn Woord, altijd wakker over zijn oordelen, altijd wakker over zijn beloften. Wat is het groot dat Hij hier een schaduw wordt genoemd! De schaduw namelijk van de Almachtige. Zodat ik niet precies weet waar u gelegerd bent, of waar u woont en hoe het er bij u bijstaat, dat Hij tot u zegt: zou voor Mij iets te wonderlijk zijn? Dat moet u meenemen. God geve het diep in uw hart mee, bij al de vragen van uw leven: zou er voor de Heere iets te wonderlijk zijn? En die schaduw is er om ons te bedekken. Het is zeker nodig dat u er in komt, maar het is nog nodiger dat u erin blijft! Zoals de bruid in Hooglied 2 onder de schaduw van haar boom zat, van haar geliefde, van haar liefste. En dan spreekt zij dat zij grote lust heeft in zijn schaduw en dat zij zit onder zijn vrucht. Wat zou dat een genade zijn als we trouw ons werk doende, dat deel van Maria kregen of uitgebreid zagen dat wij al maar zitten aan de voeten van de Heere Jezus, terwijl anderen zich misschien het vuur uit hun sloffen lopen (en dat is ook nodig op zijn tijd) maar dat Maria die innerlijke rust had waardoor zij vastgebonden was aan Jezus' woord, want zij dronk zijn woorden in. De Heere Jezus is niet een dobber die heen en weer gaat, maar Hij is een rustpunt. Het is zo rijk om de Heere Jezus Christus gelovig aan te grijpen dat de verbondsmakingen vernieuwd worden. Dat u rust onder zijn schaduw en dat u voedsel ontvangt voor uw hart, want dat hebben we meer dan ooit nodig: voedsel voor ons hart, brood voor het hart, jawel, om vrijmoedig tot Hem te naderen.

De bruid had grote lust in zijn schaduw. Hebben wij er ook zo'n zin in? Ze had er het hoogste vermaak in de hoogste vreugde en de grootste blijdschap. God dienen is geen nare zaak. Maar het is een kostelijke zaak als wij onder zijn boom mogen zitten waaruit zijn vruchten afdalen. Uit ons is alleen maar vloek en oordeel, maar zijn vrucht daalt af door de geest, door de bediening van de Geest in de prediking, in de schriftlezing en in de gebeden. Zijn vrucht daalt af. Dat komt allemaal van Hem. Dan is de vreugde des Heeren onze sterkte. Denk maar eens over dat woord na: 'de vreugde des Heeren onze sterkte'. Verlostig u in de Heere en Hij zal u geven de begeerte van uw hart. In die schaduw is het veilig. Ik denk aan een broedende kip en aan een kip die de kuikens onder die vleugelen bewaart. Die beestjes tjilpen dat het een lieve lust is, als ze maar warm en veilig zitten. En als ze uitzwermen en er dreigt gevaar, dan dribbelen ze allemaal op een rijtje zo onder die vleugelen van die moeder. Daar zijn ze veilig. Wat een les!

En daaruit volgt nu een kostelijke belijdenis: 'Ik zal tot den HEERE zeggen: 'Mijn Toevlucht en mijn Burg! mijn God, op Welken ik vertrouw!' Eerst wordt dus in het algemeen gezegd: 'Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.' En nu lijkt het wel alsof er een tweede stem komt (velen verklaren dat deze psalm een stem en een tegenstem bevat) die zegt: 'Ik zal tot den HEERE zeggen: Mijn Toevlucht en mijn Burg'. Dat wil zeggen: dat dat hemels onderwijs geëigend wordt. Dat er een krachtige geloofsuitspraak wordt gedaan door de dichter die hier aan het woord is.

Hij heeft ervaring opgedaan op de leerschool van de Heilige Geest. Bedenk dat het ook nodig is in het onderwijzen eerst zelf onderwezen te worden! U op uw plaats en ik op de mijne. Het is nodig dat wij zelf op die school zitten. Dat wij al maar minder worden, terwijl de Heere alles voor ons wordt. Bij God is meer dan genoeg hulp voorhanden om in al onze noden te voorzien. Het algemene, (nee, dat mag ik niet zeggen), want dat eerste is ook een geloofsuitspraak, wordt hier verbijzonderd tot het persoonlijk eigendom van de gemeente Gods. Verbijzonderd tot het individu en de persoon. 'Ik zal tot den HEERE zeggen'; wat hebt u gezegd vannacht? Of vanmorgen? Dat weet God, zegt u. En dat is goed. Maar vraag het eens voor uzelf af. Hoe hebt u nu de Heere genoemd? 'Ik zal tot den HEERE', tot de Verbondsgod, tot Jahweh zeggen: 'Mijn Toevlucht en mijn Burg! mijn God op Welken ik vertrouw! De levende omgang geeft vrijmoedigheid. Hierover spreekt de Schrift altijd in de vormen van groeien, van vervuld worden, van toenemen en opwassen in de kennis en de genade des Heeren. En die levende omgang geeft dus een belijdenis en vooral vrijmoedigheid des geloofs!

Wanneer we bij God komen, dan belijden we een nul te zijn, maar tegelijkertijd is er telkens weer dat toevlucht nemen in de schaduw van de Allerhoogste. Want we zijn hier niet in de hemel, we zijn niet in het paradijs, we zijn op de aarde. We zijn in de wereld van wie de satan de overste is. We zijn in een kerk die elk ogenblik vervalsen kan. We zijn in een gemeente die tot hinken en zinken altijd gereed is. We zijn zelf mensen, nu vult u zelf maar in... U bent mijn toevlucht, dat leidt tot ernstig gebed! En als we één ding nodig hebben, dan is het het gebed! Wilt u dat onthouden? God binde het ons maar op het hart, Hij schenke en geve dat gebed: U bent mijn toevlucht, ook in de strijd van het geloof! Tegen de geestelijke boosheden in de lucht, tegen de engel van de satan die ons met vuisten slaat om ons te vernederen. U bent mijn toevlucht. Ook in het gevaar van de welvaart, van de rijkdom, van de uitbreiding van uw bezit. Waakt en let op dat u er het hart er niet op zet, dan wordt u door geen schijn bedrogen. Toevlucht in de gevaren van de begeerlijkheid der ogen, de begeerlijkheid van het vlees. In al de gevaren die ons omringen. Toevlucht tegen de gevaren uit het eigen hart waarvan David zingt: 'Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart; beproef mij, en ken mijn gedachten. En zie, of bij mij een schadelijke weg zij; en leid mij op den eeuwigen weg' Toevlucht voor uw kinderen in uw gezin, toevlucht voor de jongen die niet luisteren wil, toevlucht voor dat meisje dat u slapeloze nachten kost. Toevlucht voor de kinderen die het wel op de paden gaan, maar bij wie zo weinig sporen van Godsvrucht zijn te ontdekken, omdat de ware bekering des harten (hoewel wij geen rechters zijn) vaak ontbreekt. Toevlucht voor uzelf, toevlucht voor uw nageslacht, toevlucht voor onze kerk, voor ons volk, voor de arbeid der zending.

'Mijn toevlucht en mijn Burg? Mijn God, op Welken ik vertrouw.' Daar ben ik veilig. Daar gaat het om. Dat wij God betrouwbaar achten. En Calvijn zegt: Hoewel alle spreken van de voorzienigheid en het erkennen dat God de behoeder der gelovigen is, is er nauwelijks één op de honderd die zichzelf met heel zijn hebben en houden alles wat hij heeft zich aan God uitlevert en toevertrouwt. Een scherpe opmerking: nauwelijks één op de honderd. Hoe wist Calvijn dat? Dat weet ik niet. Dat laat ik in het midden, want wij hebben geen percentages uit te drukken, maar wel tot onszelf in te keren. Want we kunnen de mond vol hebben over Gods leidingen en over Gods voorzienigheid, maar het komt bij u en bij mij aan op de oefening. Of wij waarlijk geoefend zijn en geoefend warden in de vreze Gods. En dat wij ons heil onvoorwaardelijk aan God toevertrouwen. Om dit vertrouwen gaat het.

Betekent dat dat er dan geen tegenslagen zijn? Ach, deze psalm is een psalm van rijke beloften die in bepaalde situaties voor sommige kinderen Gods gelden, want niet alle kinderen Gods komen door een oorlog of een bombardement heen, dat weet u net zo goed als ik. Maar het is wel zo, dat het laatste voor iedereen geldt die God vreest, omdat hij Mijn naam kent. Zo zal Ik hem nabij zijn, wat is dat groot. In deze psalm klinkt niet door de Asafs kwelling. U weet dat wel, die goddelozen wier ogen uitpuilen van het vet, die de inbeeldingen van het hart te boven gaan, terwijl Asafs bestraffing er elke morgen is. Dat blijkt niet. Maar hoe dat ook zij, het Nieuwe Testament leert ons klaarder en helderder dat niemand en niets ons scheidt van de liefde Gods die er is in Christus Jezus, Zijn Zoon. En wilt u dan de indrukwekkende lijst horen die Paulus opsomt? Hij zegt: wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking: Dat is wat, wanneer er velen afvallen! Benauwdheid: dat is wat, als u lichamelijk of geestelijk bijna geen adem meer hebt! Of vervolging: het is wat, wanneer we als gemeente vervolgd zouden worden! Of honger, dat is een scherp zwaard. Of naaktheid, of gevaar of zwaard. Nee zegt Paulus, dat kan niet. Wat is dat rijk! Wat kende Paulus de Heere toch goed. Niemand en niets. Maar in dit alles, zegt hij, zijn wij meer dan overwinnaars door Hem die ons heeft liefgehad. Dat is de rijke troost voor Gods kinderen. Een ieder beproeve zichzelf. Hij die het leven kent en uit deze psalm moet leven. Want Gods kinderen mogen aan hun eind komen zoals ze komen, daar kan een groot verschil in zijn! Niemand is in staat dat leven Gods uit te roeien, of door hersenspoeling weg te spoelen, of uit de botten te persen, ook al zou een mens als een verminkte, als een ellendige, als een verslagene en een getroffene het leven uitgaan. Niemand is in staat om die liefde Gods te blussen die er is in Christus Jezus, Zijn Zoon! God zij u in die liefde nabij!

G. Boer, 1 januari 1973